

حبس بدهکاران غیر بزهکار از نظر فقها + عکس

حکم حبس در قبال محکومان مالی، بویژه بدهکاران ناشی از دیون غیرمعمول از گذشته تا به حال نزد فقهای عامه و امامیه یک حکم واحد دارد که اعتنا به آن کاهش جمعیت زیادی از زندانها را به دنبال دارد.

به گزارش روابط عمومی ستاد دیه کشور، متون حقوق و به طور کلی قواعد و مقررات جمهوری اسلامی ایران اعم از مدنی یا کیفری مستنبط از متون دینی است. این بدان معنا نیست که نظام حقوقی ما یک مجموعه فقهی محض بوده و بی توجه به رویه قضایی و دکترین حقوقی در عرصه بین‌المللی تدوین شده است.

تأثیرپذیری قانون ایران از نظام رومی-ژرمنی و به طور خاص توجه به موضوعات و مواد حقوقی برخی کشور های اروپایی منجمله فرانسه، بلژیک و سوییس بر کسی پوشیده نیست، اما در همین اثرپذیری همواره موضوع تطبیق آن با موازین شرعی و ملزومات عرفی ساکنان این سرزمین بسیار لحاظ شده است.

چه پیش از انقلاب مشروطه و چه بعد از آن، با وجود سلطه استعمارگرانی چون آمریکا و بویژه انگلیس در خاک ایران انتظار می‌رفت در تدوین قوانین کشورمان بجای تهیه مجموعه‌ای دقیق از مفاد و مواد حقوقی و شیوه‌های اجرایی مشخص آن‌ها، بر مبنای نظام حقوقی کامن‌لا این متون تعیین شوند، اما بر خلاف بافت بومی برخلاف بسیاری از کشور های منطقه مانند هند، پاکستان، بنگلادش و مالزی، حقوق نانوخته آنگلساکسون‌ها هرگز بر نظام حقوقی ایران حاکم نشد.

این مقدمه کوتاه تنها برای تبیین اهمیت مبانی دینی در بین مردم کشورمان ایراد شد تا با عنایت به این پیشینه و مرور اعتبار فقه و اقبال عمومی به معیار فقاقت، در شرایط فعلی که با وجود همه مشکلات اقتصادی در کشور متأسفانه شاهد حضور 14 هزار محکوم مالی ناشی از جرایم غیرکلاهبرداری در زندان‌ها هستیم، نسبت به موضوع «حبس‌مدیون» بدون هر گونه دخل و تصرفی صرفاً از منظر علمای اسلامی تاملی داشته باشیم.

شهید اول در القواعد والفوائد می‌گوید «حبس افراد برای مواردی است که رسیدن به حق منوط و متوقف بر آن باشد».

شیخ مفید «حبس مدیونی که قاضی خود به عجز او از پرداخت دین احاطه دارد مجاز نیست و حبس مدیون با علم به عجز او گناه شمرده می‌شود.»

شیخ طوسی «حضرت علی علیه‌السلام صرفاً سه گروه را زندانی می‌نمودند؛ غاصب، خورنده مال یتیم از روی عدوان و کسی که خیانت در امانت کرده باشد. روایتی هم که اذعان می‌دارد امیرالمؤمنین شخص مدیون را حبس می‌نمود و چنانچه افلاس او آشکار می‌شد، او را رها می‌کرد به این شکل رفع تنافی نموده است که یک روایت در مورد مجازات است و دیگری برای آن که وضعیت مالی معسر روشن شود و این حبس قطعاً حبس طولانی نخواهد بود.»

شیخ با ذکر روایتی از حضرت علی علیه‌السلام آورده است که آن حضرت چنانچه طلبکار خود در متن دعوای اعسار مدیون اقرار می‌کرد، مدیون را حبس نمی‌کردند و می‌فرمودند: «ان مع العسر یسری.»

این‌زهره حلبی «اگر اعسار مدیون با بینه‌ای ثابت شود یا غرماً، وی را در اعسارش تصدیق

نمایند، جایز نیست که حاکم او را حبس نماید» .
ابن‌ادریس «روایت مربوط به قضاوت حضرت علی علیه‌السلام و جواز حبس مدیون تا احراز اعسار او غیر صحیح و نادرست است؛ چرا که با اصول مذهب و آیه شریفه «و ان كان ذو عسر فنظرة اليه» مخالفت دارد.»
علامه حلی «جلب معسر و حبس مدیون جایز نیست و نمی‌تواند برای او ملازم و همراهی گمارد.»

صاحب جواهر «اگر مدیون مال ظاهر آشکاری جز مستثنیات دین داشته باشد دعوی اعسار او پذیرفته نمی‌شود لذا حاکم وی را امر به تسلیم اموال به غرما می‌نماید البته اگر مال از جنس حق طلبکاران باشد یا آن که ایشان بدان رضایت داشتند عین همان اموال به غرما تحویل خواهد شد. در غیر اینصورت به وسیله بیع و امثال آن تبدیل صورت خواهد گرفت اما اگر غریم از انجام این امور خودداری کند حاکم مخیر است که او را حبس نماید تا مدیون به تادیه دیون مجاب شود چرا که او لا و بالذات تادیه دین بر خود وی واجب است اما اگر مماطله (تاخیر) نمود، عقوبت او با حبس و غیر آن جایز می‌شود.»
آیت‌الله مکارم‌شیرازی «در صورت شک قاضی من باب اعسار، مدیون با وثیقه معتبر باید آزاد باشد. پس از تحقیق اگر معلوم شد او معسر نیست در این شرایط است که می‌توان او را به زندان انداخت.»

آیت‌الله صافی «به طور کلی چنانچه مدیون (بدهکار) قادر بر اداء بدهی خود نیست؛ مهریه باشد یا غیر آن، باید به مهلت داده شود و حبس او شرعا جایز نیست. والله العالم.» این مرجع دینی در دیدار مسئولان سازمان زندان‌ها در آذر ماه 1396 تصریح دارند «زندانی کردن بدهکاران مالی جایز نیست.»

آیت‌الله خامنه‌ای «حبس بدهکار مدعی اعسار به معنی زندانی کردن نیست، بلکه به معنای تحت نظارت قرار دادن (موقت) وی از طریق منع خروج از حوزه قضایی دادگاه مربوطه یا توقیف وی یا ممنوع‌المعامله ساختن وی جهت بررسی صحت و سقم ادعای اعسار ایشان می‌باشد. احتیاط برای حفظ حق طلبکار تا روشن شدن وضع مالی بدهکار است که قاضی موظف است بدون فوت وقت از هر طریق ممکن جهت کشف حال بدهکار اقدام نماید.»
آیت‌الله علوی‌گرگانی «به نظر ما برای این گونه بدهکاری‌ها نمی‌توان مسلمان را حبس کرد.»
آیت‌الله شبیری‌زنجانی «اگر مدیون بیش از مستثنیات دین موجودی نداشته باشد و قدرت به اکتساب نیز نداشته باشد، زندانی کردن وی مشروع نیست.»
آیت‌الله فاضل‌لنکرانی «طبق آیه شریفه و ان كان ذو عسرة و نظرة اليه میسره ، اگر مدیون توانایی مالی ندارد تحت فشار قرار دادن او جایز نیست.»

با استناد به آیات و روایات متعددی چون آیه 33 سوره مبارکه مائده می‌توان گفت موضوع حبس و جاهت چندان در مجازات اسلامی ندارد. به عنوان نمونه در همین آیه شریفه می‌خوانیم «کسانی که با خدا و پیامبر او ستیز نموده و در زمین به فساد می‌کوشند سزای‌شان جز این نیست که کشته شوند، یا به دار آویخته شوند، یا یکی از دست‌ها و یکی از پاهای آن‌ها به عکس قطع شود و یا نفی‌بلد شوند» طبق این آیه مشاهده می‌شود تعریفی از زندانی شدن یک فرد، ولو محارب در بین مجازات‌های اسلامی وجود ندارد.

انتهای پیام /

۱۳۹۷/۰۵/۲۳ - ۱۰:۳۵